Susanna Metsälampi ja Kirsi Miettinen

LVM/905/03/2017

16.11.2017

Perustuslakivaliokunta
Eduskunta

liv@eduskunta.fi

HE 145/2017 vp: Hallituksen esitys laiksi liikenteen palveluista annetun lain muuttamiseksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

ESITYKSEN KESKEINEN SISÄLTÖ

Liikenne- ja viestintäministeriö on kutsuttu eduskunnan perustuslakivaliokuntaan 17.11.2017 kuultavaksi hallituksen esityksestä laiksi liikenteen palveluista annetun lain muuttamiseksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (*liikennepalvelulain 2. vaihe*).

Keskeiset muutokset

Liikennepalvelulain ensimmäisessä vaiheessa keskeisiä tavoitteita olivat liikennejärjestelmän asiakkaan palvelujen parantaminen liikenteen palveluja koskevia tietoja avaamalla sekä uudistamalla tieliikenteen sääntelyä. Säädöshankkeen toisessa vaiheessa esillä on edelleen vahvasti asiakkaan näkökulma, palvelujen parantuminen ja uusien toimintamallien mahdollistaminen. Toisessa vaiheessa tarkasteluun otetaan mukaan liikennejärjestelmä kokonaisuudessaan, kaikki sen liikennemuodot. Ottaen huomioon, että liikenteen sääntelyllä on vahva kansainvälinen tausta ja nykyiset säännökset perustuvat kansainvälisiin sopimuksiin tai Euroopan unionin lainsäädäntöön, sisällöllisiä muutoksia esitetään luonnollisesti vain sellaisissa kysymyksissä, joissa kansainvälinen viitekehys ne sallii.

Tietoon liittyvä sääntely
Tiedon osalta esitetään toteutettavaksi kaksi merkittävämpää uudistusta. Ensinnäkin esitetään siirryttäväksi hajanaisesta liikenteen eri rekistereiden sääntelystä yhtenäisellä tavalla hallinnoitavaan liikenneasioiden rekisteriin. Suomessa viranomaisten rekistereitä on kehitetty vuosikymmenien ajan. Tuskin miltään muulta maalta maailmassa löytyy yhtä pitkältä aikajaksolta yhtä tarkkoja rekistereitä, jotka kattavat kaikki yhteiskunnan alat. Mahdollisuus tämän tiedon parempaan hyödyntämiseen olisi Suomelle merkittävä kilpailukykytekijä. Olemassa oleva runsas ja vaihteleva lainsäädäntö sekä sen tulkinta ovat toistaiseksi haitanneet rekistereissä olevan tiedon hyödyntämistä. Myöskään luovutuskäytäntöjä ei ole pystytty uudistamaan digitaalisuuden mukanaan tuomia mahdollisuuksia vastaavaksi. Yksittäisluovutusten ja suoramarkkinointiin tehtävien massaluovutusten rinnalle on pystyttävä luomaan käytäntöjä, jotka mahdollistavat rekisteritietojen hyödyntämisen esimerkiksi tuotteiden ja palveluiden kehittämiseen liittyvässä kehitys- ja innovaatiotoiminnassa. Näitä keinoja voidaan kehittää, kun samal-

Liikenne- ja viestintäministeriö
Käyntiosoite
Eteläesplanadi 16
(kirjaamo)
Helsinki
Postiosoite
PL 31
00023 Valtioneuvosto
Puhelin
029516001
www.lvm.fi
etunimi.sukunimi@lvm.fi
kirjaamo@lvm.fi

la huolehditaan digitaalisen kehityksen edellyttämän luottamuksen, erityisesti tietosuojan ja tietoturvan, korkeasta tasosta.

Liikenteen rekisterisääntelyn kokonaisuudistuksella pyritään tähän päämäärään liikennesektorin osalta. Liikenne on toimialana suuressa murroksessa, ja muun muassa liikenteen automaatio ja sen rinnalla liikennevälineiden välinen sekä liikennevälineiden ja infrastruktuurin välinen viestintä tarvitsevat välttämättä eri toimijoille kertyvää tietoa voidakseen toimia luotettavasti ja turvallisesti. Esityksellä luodaan polkua tähän tulevaisuuteen, ja sillä pyritään saamaan liikenteen rekistereihin varastoitunut huomattava potentiaali yhteiskunnan eri toimijoiden käyttöön. Samalla sääntely yksinkertaistuu, mikä lisää tietojen keruun ja muun käsittelyn läpinäkyvyyttä. Sääntelyn päivittämisen taustalla on myös Euroopan unionin yleisen tietosuoja-asetuksen (EU 2016/679) huomioon ottaminen.

Toiseksi esitetään uutta puolesta-asioinnin käsitettä, jolla tuettaisiin kokonaisvaltaisten liikkumisen palvelujen kehittämistä asiakkaan omien valintojen mukaisesti. Liikenteen palveluista annettuun lakiin sisältyvän tietosääntelyn tavoitteena on asettaa palvelunkäyttäjä keskiöön ja tällä tavoin mahdollistaa yhtenäisten matkaketjujen muodostuminen ovelta ovelle. Lain ensimmäisessä vaiheessa on jo säädetty siitä, että tie- ja raideliikenteen henkilökuljetuspalvelun kertamatka voidaan hankkia toiselta palveluntarjoajalta avoimen rajapinnan kautta. Lain toisessa vaiheessa on tarve laajentaa mahdollisuutta kytkeä matkaketjuun tai henkilön yhdistämispalveluun myös meri- ja lentoliikenteen matkalippuja, erilaisia liikkumispalveluita, kuten ajoneuvojen vuokrauspalveluita, erilaisia sarja- tai kausituotteita sekä alennuksia.

Tämä pyritään mahdollistamaan avaamalla henkilön eri palveluissa olevia käyttäjätilejä hänen tahdostaan, ja antamalla henkilölle mahdollisuus sallia se, että kolmas osapuoli hoitaisi tilillä asiointia hänen puolestaan. Tämän johdosta lain III osan 2 lukuun on lisätty uusi pykälä. Sen 1 momentin mukaan liikkumis- tai yhdistämispalvelun tarjoajan tai näiden puolesta lippu- ja maksujärjestelmästä vastaava toimijan on mahdollistettava rajapintojen avulla se, että toinen liikkumis- tai yhdistämispalvelun tarjoaja hankkii käyttäjän pyynnöstä hänen puolestaan lipputuotteita tai muita palvelun käyttöön oikeuttavia tuotteita hyödyntäen käyttäjän olemassa olevalla käyttäjätilillä olevia henkilötietoja. Säännöksessä ei siis velvoiteta digitalisoimaan palveluita, vaan se koskee tilanteita, joissa käyttäjätili on jo olemassa. Käyttäjän eri palveluissa olevien käyttäjätilien tietoja ei ole tarkoitus siirtää käyttäjätililtä toiselle, vaan henkilötietoja saa käyttää vain siinä määrin kuin on tarpeen henkilöllisyyden varmistamiseksi ja asiointitapahtuman toteuttamiseksi.

Liikenteen markkinat

Liikennepalvelulain toisessa vaiheessa lakiin kootaan liikenteen markkinoille pääsyä koskevat säännökset kaikissa liikennemuodoissa. Tieliikenteessä ja rautateillä liikenteen harjoittaminen edellyttää erillistä toimilupaa, lentotoiminta on vastaavasti luvanvaraista. Kaupunkiraideliikenteen harjoittaminen on säädetty ilmoituksenvaraiseksi toiminnaksi. Muista liikennemuodoista poiketen merenkulku ei sisällä vastaavia vaatimuksia. Merenkulun

Liikenne- ja viestintäministeriö
Käyntiosoite
Eteläesplanadi 16
(kirjaamo)
Helsinki
Postiosoite
PL 31
00023 Valtioneuvosto
Puhelin
029516001
www.lvm.fi
etunimi.sukunimi@lvm.fi
kirjaamo@lvm.fi

osalta liikenteen palveluista annettuun lakiin esitetään siirrettäväksi säännös merenkulun kabotaasiliikenteen harjoittamisesta.

Eri liikennevälineiden kuljettajia ja heidän koulutustaan koskevat säännökset esitetään sisällytettäväksi liikennepalvelulakiin. Rautatieliikenteen henkilökelpoisuuksien osalta esitetään merkittävämpää muutosta, kun viranomaishyväksyntää esitetään edellytettäväksi vain veturinkuljettajien osalta. Muissa liikennemuodoissa sisällölliset muutosehdotukset jäävät vähäisemmiksi.

Henkilöpätevyyksiä ja liikenteen lääkärijärjestelmää koskeviin kansallisiin toimintamalleihimme esitetään eräitä tarkistuksia. Muutoksilla tavoitellaan tarkoituksenmukaisia, asiakasta hyvin palvelevia ja viranomaisten työnjakoa selkiyttäviä ratkaisuja.

Suhde perustuslakiin

Esitykseen sisältyvien ehdotusten suhdetta perustuslakiin on tarkasteltu erityisesti siltä osin kuin se sisältää säännöksiä siitä, miten hallintotehtäviä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle. Tältä osin hallituksen esitykseen on koottu nykyisiin hajallaan eri laeissa olevia tehtäviä yhteen ja pyritty selkiyttämään ja yhdenmukaistamaan tapaa, joilla näitä tilanteita käsitellään.

Esityksessä tarkastellaan julkisuusperiaatetta sekä yksityiselämän ja henkilötietojen suojaa erityisesti siltä osin kuin esityksessä ehdotetaan uutta tietoon liittyvää sääntelyä. Ehdotuksessa on erityisen tarkasti pyritty huomioimaan EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen (luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2016/79) asettamat vaatimukset ja sääntelyn yhteensopivuus asetuksen kanssa.

Omaisuudensuojaa tarkastellaan erityisesti sopimusvapauden näkökulmasta. Lisäksi rajapintojen avaamiseen liittyvät samat omaisuudensuojaan liittyvät kysymykset kuin liikenteen palveluista annetun lain ensimmäisessä vaiheessa.

Kun esitystä tarkastellaan elinkeinonvapauden kannalta, on huomioitava, että esityksessä pyritään ensisijaisesti purkamaan elinkeinonvapautta rajoittavia säännöksiä luvanvaraisuutta kaventamalla. Poikkeuksena ovat kuitenkin merenkulun koulutuksen järjestäjiä ja koulutuksen sisältöä koskevat uudet vaatimukset, joiden taustalla ovat kuitenkin kansainvälisten sopimusten ja EU-lainsäädännön vaatimukset.

Esitys pitää sisällään myös suuren määrän valtuutusäännöksiä, mikä liikenteen lainsäädännössä on ollut tavanomaista. Tämä johtuu sääntelyn yksityiskohtaisuudesta sekä siitä, että säännösten taustalla on pääosin kansainvälisiä sopimusmääräyksiä tai muita kansainvälisiä tai EU-lainsäädännön velvoitteita, jotka pannaan kansallisesti täytäntöön. Yksityiskohtaisemmat vaatimukset annetaan joko asetuksella tai viranomais-

Liikenne- ja viestintäministeriö
Käyntiosoite Eteläesplanadi 16 (kirjaamo) Helsinki
Postiosoite PL 31 00023 Valtioneuvosto
Puhelin 029516001
www.lvm.fi
etunimi.sukunimi@lvm.fi
kirjaamo@lvm.fi

määräyksellä. Säädöstason valintaperusteita on avattu hallituksen esityksessä tarkemmin.

Susanna Metsälampi
neuvotteleva virkamies

Liikenne- ja viestintäministeriö
Käyntiosoite
Eteläesplanadi 16
(kirjaamo)
Helsinki
Postiosoite
PL 31
00023 Valtioneuvosto
Puhelin
029516001
www.lvm.fi
etunimi.sukunimi@lvm.fi
kirjaamo@lvm.fi